2000-17-RE

CAUSA 2000-17-RE

Número de registre: 357-2000. Recurs d'empara

SENTÈNCIA DEL DIA 14 DE MARÇ DEL 2001

BOPA núm. 28, de 21 de març del 2001

En nom del Poble Andorrà;

El Tribunal Constitucional;

Atès l'escrit presentat i registrat al Tribunal Constitucional el dia 5 de desembre del 2000 per la representació processal de la Sra. Rosalia Rossell Vilaginés, mitjançant el qual interposa recurs d'empara contra els autes dictats per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, els dies 22 de setembre i 17 de novembre del 2000, per haver-se pogut produir una presumpta vulneració del dret a un judici de durada raonable reconegut a l'article 10.2 de la Constitució, i atès que sol·licita al Tribunal Constitucional que dicti sentència "Anul·lant, en conseqüència, l'Aute de la Sala Civil del M.I. Tribunal Superior de data 17 de novembre d'enguany, tant pel que fa a la desestimació de l'incident com a la imposició de costes (immerescuda per ser patent la lesió constitucional). I per tal de reposar la senyora Rosalia Rossell Vilaginés, en la mesura del possible, en el dret fonamental que li ha estat conculcat, vulgui igualment anul·lar l'Aute del mateix Tribunal Superior de data 22 de setembre d'enguany, i declarar la caducitat o finalització del judici civil en què s'ha produït (i s'està produint) la vulneració constitucional";

Vista la Constitució, especialment els articles 10, 41.2, 88, 98 c) i 102;

Vista la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, especialment el títol IV, capítol sisè;

Vist l’informe del Ministeri Fiscal de data 4 de gener del 2001;

Vist l'aute del Tribunal Constitucional de data 19 de gener del 2001, que va admetre a tràmit, el recurs d'empara interposat per la representació processal de la Sra. Rosalia Rossell Vilaginés;

Vist l’escrit d’al·legacions presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el dia 26 de gener del 2001 per la representació processal de la Sra. Rosalia Rossell Vilaginés;

Vist l’escrit d’al·legacions presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el dia 1 de febrer del 2001 per la representació processal del Sr. Roger Rossell Vilaginés;

Vistes les conclusions formulades, dintre de termini, per les representacions processals de les parts i pel Ministeri Fiscal;

Escoltat l'informe del magistrat ponent, Sr. Miguel Ángel Aparicio Pérez;

Antecedents

Primer

Amb data 25 de juny de 1993, el Sr. Roger Rossell Vilaginés va interposar davant la Batllia una demanda de judici civil verbal, procediment ordinari, contra la Sra. Rosalia Rossell Vilaginés en reclamació dels seus drets legitimaris.

Segon

A partir de la interposició de la demanda farem una relació precisa de les etapes successives en el desenvolupament del procés:

La Sra. Rosalia Rossell Vilaginés va formular set peticions d'ajornament per formular la contestació de la demanda: el 16 de juliol, el 24 de setembre, el 8 d'octubre, el 22 d'octubre, el 12 de novembre, el 26 de novembre i el 17 de desembre de l'any 1993. Així mateix, el 14 de gener de 1994 les dues parts, de comú acord, van sol·licitar un nou ajornament per a la contestació.

Amb data 28 de gener de 1994, la Sra. Rosalia Rossell Vilaginés va presentar el seu escrit de contestació a la demanda.

Amb data 18 de febrer de 1994, ambdues parts van demanar un ajornament per al tràmit de rèplica.

Després, el Sr. Roger Rossell Vilaginés va sol·licitar cinc ajornaments més per formular la seva rèplica: el 25 de febrer, el 4 de març, l'11 de març, el 18 de març i el 25 de març de 1994.

A més, tres nous ajornaments van ser demanats de comú acord: els 8, 22 i 29 d'abril de 1994.

Finalment, es va evacuar el tràmit de rèplica el 6 de maig de 1994.

Pel que fa al tràmit de dúplica, la Sra. Rosalia Rossell Vilaginés va sol·licitar tres vegades un ajornament: el 27 de maig, el 17 de juny i el 8 de juliol de 1994.

La dúplica es va formular el 29 de juliol de 1994.

Davant el termini per assenyalar audiència, fixada pel dia 27 de maig de 1994, també es van efectuar sol·licituds d'ajornament. El mateix dia que es va presentar la dúplica, el batlle va fixar l'audiència pel 16 de setembre de 1994. A instància de les dues parts es va demanar, el 16 de setembre mateix, un nou ajornament.

Després d'això (i després que el batlle hagués convocat la celebració del judici de proves pel 30 de juliol de 1994) el demandant i la defenent van proposar les proves (l'11 de novembre el primer i el 30 de setembre la segona) i es van realitzar els judicis de proves corresponents (el 14 d'octubre va comparèixer la defenent i el 25 de novembre va comparèixer el demandant).

A partir d'aquí apareixen en les actes del procés una varietat d'actuacions que van des de la fi de l'any 1994 fins al mes de juliol de 1998. Aquestes actuacions són les següents:

- el 14 de novembre de 1994, la Batllia va fixar la fiança pels honoraris del perit de la demandada;

- el 8 de febrer de 1995, el batlle va adreçar un escrit a un altre batlle en què demanava informació sobre el cas;

- el 30 de març de 1995, el batlle esmentat va contestar;

- el 4 d'octubre de 1995, el demandant va proposar un complement de proves i va proposar un perit;

- mitjançant providència de data 15 de desembre de 1995, el batlle va declarar la prova complementària pertinent;

- el 15 de desembre de 1995 es va celebrar la prova complementària proposada pel demandant;

- no hi ha actuacions fins el 3 d'abril de 1996 quan el perit proposat pel demandant va renunciar a la seva designació;

- el 17 d'abril de 1996, la Batllia va fer una nova diligència;

- el 22 d'abril de 1996, el demandant va proposar un nou perit, nomenat a la mateixa data i que va dimitir el 13 de juny de 1997;

- el 28 d'abril de 1998 el demandant va canviar d'advocat;

- i, per fi, el 2 de juliol de 1998 la demandada va presentar un escrit mitjançant el qual sol·licitava la caducitat de la demanda;

- amb data 22 de setembre de 1998, el demandant va presentar un escrit d'oposició;

- mitjançant providència de data 7 d'octubre de 1998 el batlle va desestimar la pretensió de la Sra. Rosalia Rossell Vilaginés. I, davant l'escrit de la Sra. Rosalia Rossell Vilaginés de data 16 d'octubre, el batlle va dictar una altra providència en la qual assenyalava que contra les providències no hi ha cap altre recurs o mitjà d'impugnació que no sigui la reposició;

- amb data 26 d'octubre de 1998, la Sra. Rosalia Rossell Vilaginés va interposar recurs de reposició;

- mitjançant aute de data 27 d'octubre de 1998, sense cap intervenció del Sr. Roger Rossell Vilaginés, es dóna la raó a la Sra. Rosalia Rossell Vilaginés;

- amb data 29 d'octubre de 1998, el Sr. Roger Rossell Vilaginés va presentar recurs d'apel·lació davant el Tribunal Superior de Justícia;

- mitjançant aute de data 29 d'abril de 1999, el Tribunal Superior de Justícia va estimar el recurs d'apel·lació interposat pel Sr. Roger Rossell Vilaginés i va ordenar la reposició de les actuacions de la primera instància a l'estat en què es trobaven amb anterioritat a l'aute de 27 d'octubre de 1998, per tal que es tramités el recurs de reposició de forma escaient.

Tercer

Amb data 3 de març del 2000, el batlle va dictar un aute mitjançant el qual acordava estimar el recurs de reposició formulat per la Sra. Rosalia Rossell Vilaginés contra la providència de data 7 d'octubre de 1998, declarava la caducitat de la instància i procedia a l'arxiu de les actuacions.

Amb data 10 de març del 2000, la representació processal del Sr. Roger Rossell Vilaginés va formular recurs d'apel·lació davant el Tribunal Superior de Justícia.

Amb data 22 de setembre del 2000, el Tribunal Superior de Justícia va dictar un aute mitjançant el qual estimava el recurs d'apel·lació interposat pel Sr. Roger Rossell Vilaginés, revocava l'aute de la Batllia de 3 de març del 2000 i declarava que es procedís a la continuació del judici pels seus tràmits.

Quart

Amb data 6 d'octubre del 2000, la representació processal de la Sra. Rosalia Rossell Vilaginés va formular un incident de nul·litat d'actuacions davant el Tribunal Superior de Justícia per considerar que s'havia vulnerat el dret contingut a l'article 10.2 de la Constitució.

Cinquè

Amb data 17 de novembre del 2000, el Tribunal Superior de Justícia va desestimar l'incident de nul·litat d'actuacions.

Amb data 5 de desembre del 2000, la representació processal va interposar escrit de recurs d'empara davant el Tribunal Constitucional en què manifestava que "la paralització del judici civil, en el tràmit de proves, no té justificació i perjudica el dret de la senyora Rosalia Rossell a no romandre en situació de demandada més enllà d'un termini raonable" i que "El dret que tota persona té a un judici de durada raonable o, en termes de la Convenció europea, "a que la seva causa sigui vista en un termini raonable", no constitueix un desideratum (...) sinó que és un dret amb contingut objectiu i exigible, inherent a la dignitat humana, protegit per les més altes normes dels Estats de dret, reconegut en la Constitució andorrana i vinculant de forma immediata a tots els poders públics a títol de dret directament aplicable". Aquesta part també considera que "El dret a un judici de durada raonable no ha impedit el dret de l'adversa a accedir a la jurisdicció; però constitueix un límit, de rang igualment constitucional, a les facultats inherents al seu exercici".

Sisè

Amb data 4 de gener del 2001, el Ministeri Fiscal va presentar el seu informe en què declarava que

en pertànyer les pretensions de la recurrent a la legalitat ordinària, el Tribunal Constitucional no era competent per pronunciar-se, podent-se constatar per consegüent una manca manifesta de contingut constitucional en la infracció denunciada. Pel que fa a la vulneració del dret a un judici de durada raonable, també manifestava que la representació processal de la Sra. Rosalia Rossell Vilaginés havia participat en totes les diligències posteriors al 30 de setembre de 1994 i havia demanat en nombroses ocasions l'ajornament dels diversos tràmits processals i que per tant no era possible "considerar una dilació indeguda del procediment amb vulneració del dret fonamental a la jurisdicció en la seva vessant del judici de durada raonable, la no constatació de la caducitat de la instància en base a les disposicions de la legalitat ordinària quan hi ha hagut una activitat processal suficient per alguna de les parts en el termini de temps per aquesta previst".

Per consegüent, el Ministeri Fiscal va sol·licitar a aquest Tribunal la inadmissió a tràmit del recurs d'empara interposat per la representació processal de la Sra. Rosalia Rossell Vilaginés per manca manifesta de contingut constitucional.

Setè

Mitjançant aute de data 19 de gener del 2001, el Tribunal Constitucional va acordar admetre a tràmit el recurs d'empara 2000-17-RE i mitjançant providència de la mateixa data, es va trametre la causa a les parts perquè formulessin les al·legacions corresponents.

Vuitè

Amb data 26 de gener del 2001, la representació processal de la Sra. Rosalia Rossell Vilaginés va presentar davant el Tribunal Constitucional un escrit d'al·legacions en què discrepava amb la valoració feta pel Ministeri Fiscal sobre la incompetència del Tribunal Constitucional i manifestava que "el dret que aquesta part considera lesionat té reconeixement i protecció constitucional (el dret a un judici de durada raonable), i no havent estat reparat en la jurisdicció ordinària (on prèviament fou invocat), la senyora Rosalia Rossell esdevé legitimada per sol·licitar-ne l'empara a aquest M.I. Tribunal". També va manifestar que el judici civil malgrat l'existència d'algunes diligències posteriors "no ha avançat amb la celeritat raonable que exigeix la Constitució i permetien les circumstàncies" i que "Els ajornaments consentits per ambdues parts i anteriors (...) no han merescut protesta d'aquesta part, ni han fonamentat mai les seves pretensions, sense oblidar que en tot cas suposen una ínfima part de la desproporcionada dilació del procediment".

Novè

Amb data 1 de febrer del 2001, la representació processal del Sr. Roger Rossell Vilaginés va presentar un escrit en què manifestava que “bona part de la durada anormal del procediment, l’ha facultat la part ara recurrent, doncs d’ençà l’any 1998 i fins a la data hem hagut d’esmerçar de forma estèril una pluralitat d’actes processals i de temps en discussions estrictament de caràcter processal ordinari. Ocupant la part recurrent en el judici ordinari la posició de part demandada, entenem el seu interès desproporcionat en la dilació (...). És evident doncs, i ha quedat ratificat l’abús de dret que efectua dita part en l’exercici de les peticions que ara presenta davant d’aquesta alta instància”. Igualment reiterava les al·legacions fetes pel Ministeri Fiscal en el seu informe.

Així mateix, la representació processal del Sr. Roger Rossell Vilaginés demana al Tribunal Constitucional que desestimi el recurs d’empara esmentat per manca manifesta de contingut constitucional i per absència de fonamentació de la infracció denunciada.

Desè

Amb dates 15 de febrer del 2001, la representació processal del Sr. Roger Rossell Vilaginés, i 20 de febrer del 2001, el Ministeri Fiscal i la representació processal de la Sra. Rosalia Rossell Vilaginés, formulen escrits de conclusions en què reiteren substancialment tot allò que fou al·legat i argumentat en els escrits precedents presentats davant del Tribunal Constitucional.

Fonaments jurídics

Primer

Les pretensions que conté la demanda objecte d’aquest procés d’empara constitucional són tres: que es declari la vulneració del dret de la demandant a un judici de durada raonable; que s’anul·li l’aute de la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia de data 17 de novembre del 2000, mitjançant el qual es declarava que no s’havia produït la lesió del dret fonamental invocat, que no era procedent la petició de caducitat de la instància i es condemnava la demandant actual a pagar les costes; i que aquest Tribunal declari la caducitat de la instància del procés a quo com a mitjà de reposició de la demandant en el dret fonamental lesionat.

Tant el Ministeri Fiscal com l’altra part en el procés judicial a quo s’han oposat a aquestes pretensions, argumentant, en síntesi, que la vulneració del dret fonamental no ha existit i que la petició de caducitat denegada pel Tribunal Superior de Justícia es refereix a un pronunciament aliè a la competència d’aquest Tribunal.

Segon

Per tal de simplificar l'àmbit del nostre pronunciament, com s'indicava en l'aute d'admissió a tràmit d'aquest recurs, la demandant planteja dues qüestions totalment diferenciables: d'una banda, la pretensió que es declari la caducitat de la instància instada amb èxit primerament davant la Batllia i posteriorment rebutjada pel Tribunal Superior de Justícia; i d'altra banda, l'existència d'una durada no raonable en el procés a quo.

La demandant pretén unir ambdues qüestions amb l'argument sorprenent que la declaració de la caducitat de la instància seria el mitjà idoni per a la reposició de la demandant en el dret a un judici de durada raonable. Sense entrar en disquisicions sobre el significat de la declaració de la caducitat de la instància, el cert és que aquesta pretensió suposa un contrasentit: es proposa que per curar la malaltia de la dilació es provoqui la mort del procés. Però resulta que, encara que no es produís aquesta incoherència, la mera proposta d'anul·lar una decisió, com la que conté l'aute del Tribunal Superior de Justícia sobre la caducitat de la instància, de competència jurisdiccional exclusiva, tant material com processal, en la qual s'han observat escrupolosament les garanties constitucionals, ha de ser rebutjada, sense altres consideracions, perquè òbviament es tracta d'una qüestió sobre la qual el Tribunal no pot pronunciar-se.

Tercer

Així doncs, ens queda l'al·legació de l'existència d'una durada no raonable del procés. D'acord amb les dades que es recullen en els antecedents, el procés a quo ha constat clarament de dues parts: una de principal, en la qual es litigava sobre l'objecte del procés i que va començar el 25 de juliol de 1993, quan es va formular la demanda, i va acabar el 2 de juliol de 1998, quan l'actual demandant va instar la caducitat de la instància; i una part accessòria que, partint d'aquesta última data, va acabar amb l'aute del Tribunal Superior de Justícia de data 17 de novembre del 2000. Així doncs, és evident que el que es qüestiona és la primera part d'una durada de cinc anys.

El dret a un judici de durada raonable es formula constitucionalment com un concepte jurídic indeterminat, perquè el seu contingut (la durada "raonable" del procés) no està prefixat ni en termes temporals (durada) ni amb cànons precisos i determinats ("raonabilitat de la durada"). Aquesta durada, no obstant això, ha de ser mesurada d'acord amb uns criteris generals que, adaptant-se a la peculiaritat del cas concret, han de permetre obtenir aquest judici de "raonabilitat" que la Constitució exigeix i ha de poder determinar així si s'ha produït un retard no justificable en la tramitació corresponent de la causa. El bé o la finalitat jurídica protegida és l'obtenció una resolució judicial de la causa prompta i amb totes les garanties.

És per això que en l'àmbit jurídic europeu (Tribunal Europeu dels Drets Humans) i en el dels Tribunals Constitucionals del nostre entorn s'han acceptat unànimement uns estàndards d'enjudiciament que permeten determinar quan ens trobem davant d'una durada excessiva, no justificada o no raonable dels processos. Aquests estàndards d'enjudiciament es refereixen a la naturalesa de la causa, a la seva complexitat, a la durada mitjana dels casos similars i, sobretot, al comportament o a l'actitud en el procés dels litigants i de les autoritats públiques, judicials o no judicials.

En el cas que ens ocupa, la utilització d'un sol d'aquests elements referencials ens és suficient per concloure que no s'ha vulnerat el dret: el de l'actitud o comportament dels litigants. Si efectuem un breu repàs de les actuacions, ens trobem que des del mes de juny de 1993 fins a finals de l'any 1994 es pot apreciar una competició vertadera entre ambdues parts per obtenir el nombre més gran d'ajornaments de les dates que anava fixant la Batllia. La conclusió és evident: la demandant actual va propiciar de forma directa aquests ajornaments i no pot al·legar la violació de cap dret. No obstant això, a partir de la fi d'aquell any i fins al 2 de juliol de 1998 (tres anys i mig aproximadament) es produeixen diverses actuacions per part del demandant en el judici a quo i per part de la mateixa Batllia que indubtablement retarden el procés, sense la intervenció activa de la demandant en empara.

Així doncs, podria semblar que després de comprovar aquesta dilació (sense que sigui necessari, pel que es dirà més endavant, entrar a enjudiciar si aquesta es trobava o no justificada) esdevindria necessari utilitzar cànons nous d'enjudiciament. Però aquesta invocació (naturalesa del procés o durada mitjana d'altres de similars, etc.) no és necessària, perquè la part que insta l'empara també va participar en el retard: es va absentar del procés mantenint una actitud completament passiva, sense sol·licitar en cap moment l'agilització dels tràmits i, per consegüent, fent-se partícip necessària d'un retard imputable també a la seva pròpia inhibició. Fa l'efecte –potser equivocat- que la seva no presència o ocultisme esperava el pas dels tres anys per sol·licitar, com es va fer, la caducitat de la instància.

Per tant, com a conclusió hem d'indicar que la recurrent en empara és coresponsable de la durada del procés i que, per consegüent, el dret constitucional que ella mateixa invoca no ha estat vulnerat.

DECISIÓ:

En atenció a tot el que s'ha exposat, el Tribunal Constitucional, per l'autoritat que li confereix la Constitució del Principat d'Andorra,

HA DECIDIT:

Primer

Desestimar en tots els seus extrems el recurs d'empara interposat per la representació processal de la Sra. Rosalia Rossell Vilaginés.

Segon

D'acord amb l'article 92.4 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, imposar a la Sra. Rosalia Rossell Vilaginés el pagament de les costes de la totalitat de les despeses processals davant la jurisdicció constitucional.

Tercer

Publicar aquesta sentència, d'acord amb el que disposa l'article 5 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, al Butlletí Oficial del Principat d'Andorra.

I així, per aquesta sentència nostra, que ha de ser notificada a les representacions processals de les parts, al Ministeri Fiscal, al president del Tribunal Superior de Justícia, i al president de la Batllia, ho pronunciem, manem i signem a Andorra la Vella, el 14 de març del 2001.

Pere Vilanova Trias

Joan Josep López Burniol

President

Vicepresident

Philippe Ardant

Miguel Ángel Aparicio Pérez

Magistrat